

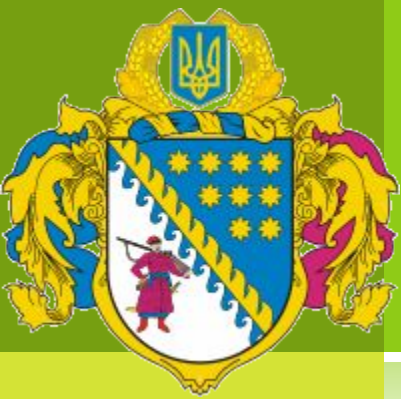
Природні багатства Дніпропетровщини

ЗМІС

I

- 1) *Геологічна будова і рельєф*
- 2) *Чим багаті наші надра*
- 3) *Кліматичні особливості краю*
- 4) *Гідрогеологічні умови*
- 5) *Ґрунти*
- 6) *Тваринний світ*
- 7) *Рослинність*

Геологічна будова і рельєф

Територія Дніпропетровської області має складну геологічну будову. Розташована в межах Східноєвропейської платформи. Із структур першого порядку на Дніпропетровщині розташована південно-східна частина Українського щита і частина Дніпровсько-Донецької западини. Південно-східна частина Українського щита розподіляється на блоки: Кіровоградський, Придніпровський і Приазовський, два останніх відмежовані Кінсько-Ялинським грабеном. Південніше щита розташована Причорноморська западина

Рельєф Дніпропетровської області в першу чергу визначається геологічною структурою. Українському щиту відповідає велика геоморфологічна область - Придніпровська височина. Дніпровсько-Донецькій западині відповідає Придніпровська низовина. Причорноморській западині - Причорноморська низовина. Межі між геоморфологічними областями є тектонічно обумовленими, тобто співпадають з глибинними розломами земної кори. Співпадання обрисів великих блоків земної кори та обрисів великих форм сучасного є результатом успадкованого розвитку блоків (позитивні форми рельєфу в цілому відповідають ділянкам кори, які зазнали переважно піднімань, негативні - опущень)

Сучасний рельєф правобережної та лівобережної частин міст **Дніпропетровськ** та **Дніпродзержинськ** належить до класу рівнин, пластово-денудаційних і акумулятивних відповідно. Правобережна частина лежить на відрогах Придніпровської височини, поверхня хвиляста, розчленована ярами та балками. Лівобережна частина, що лежить на Придніпровській низовині, полого хвиляста.

Придніпровська пластово-денудаційна височина (120-185 м) складена породами стратиграфічно повної лесової формації, які залягають на породах неогена. В межах м.

Дніпропетровська на південь від гирла р. Самари

Придніпровська лесова рівнина поділяється каньйоноподібною долиною прориву р. Дніпро на 2 складові частини: Лівобережну Задніпровську лесову рівнину і Правобережну Сурсько-Дніпровську еродовану лесову рівнину

НЕМЕТАЛЕВІ

- Будівельна сировина**
- Валіняк
  - Крейда
  - Мергель
  - Глина
  - Опока
- Облицювальні камені**
- Граніт, габро, лабрадорит
  - Мрамур
- Дорожні та напідрічкові камені**
- Бурштин
  - Родоніт
  - Мрамуровий онікс
  - Топаз, берил, кварц
- ПІДЗЕМНІ ВОДИ**
- Мінеральні
  - Термальні
  - Лікувальні грязі

ПАЛИВНІ

- Кам'яновугільні басейни і родовища
- Буровугільний басейн і родовища
- Нафтогазоносні провінції та області
- Нафта
- Газ
- Нафта і газ
- Горючі сланці
- Торф

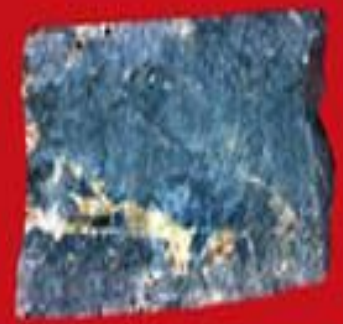
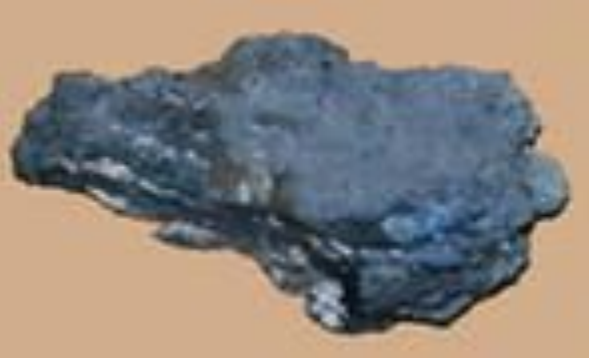
НЕМЕТАЛЕВІ

- Природна сировина**
- Графіт
  - Цеоліти
- Причорноморська сировина**
- Сірка
  - Апатити
  - Фосфорити
- Нерудна сировина для металургії**
- Доломіт
  - Валіняк флюсовий
  - Пісок формувальний
- Сировина для скляної, фарфоро-фаянсової промисловості**
- Кварцит
  - Вогнетривкі глини
  - Пісок кварцовий
  - Польовий шпат
  - Каолін

МЕТАЛЕВІ

- Руди чорних металів**
- Залізні басейни та райони
  - Марганцеворудні басейни
  - Залізні руди
- Руди кольорових металів**
- титанові
  - нікелєві та кобальтові
  - алюмінієві
  - мідні
  - уранові
  - свинцеві та цинкові
  - ртутні
  - золото

Примітка. Родовища подана на фоні тектонічних структур (див. карту "Тектонічна будова")

Найбільш відомими та знаковими для краю є родовища залізної руди Кривбасу. В межах Дніпропетровської області таких родовищ 27 із запасами, що складають 66% від загально державних.

Одним з найбільших у світі є Нікопольський басейн марганцевих руд, який забезпечує 100% виробництва марганцеворудної продукції в Україні. Нікопольське родовище марганцю, на базі якого працюють два гірничо-збагачувальних комбінати, буде працювати до 2025-2026 років.

З 1953р. В межах найбільшої у світі Придніпровської титанової провінції розробляються розсипи титану і цирконію великих Самотканрського та Малишівського родовищ. Уранові руди розробляються на Жовторіченському і Першотравенському родовищах. У межах Дніпропетровської обл. розташовані два з трьох розвіданих в Україні родовищ бокситів - Високопільське та Нікопольське.

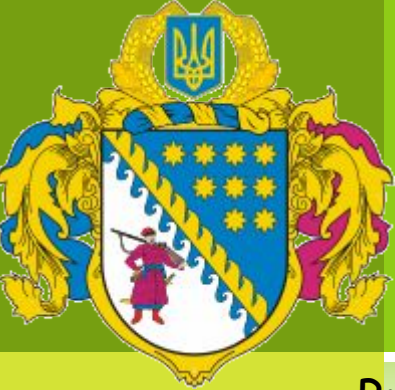

Майбутнє області - у розвитку золотовидобувної та золотопереробної галузей, адже є перспективи видобутку золота- розвідані родовища Сергіївське, Балка Золота, Балка Широка та ін.

Також на території області розташовано 20 родовищ бурого вугілля Дніпровського басейну; 50% запасів усього басейну зосереджено у Верхньодніпровському вугленосному районі.

Виявлені 14 родовищ вуглеводородів - нафти й природного газу - Перещепинське, Кременівське, Юр'ївське, Голубівське та ін.

Дніпропетровська обл. має єдине в Україні родовище талькомагнезиту - Правдинське, введення якого в експлуатацію дозволить на 60-70% забезпечувати потреби України у вогнетривкій сировині та високоякісному тальку.

Територія області є перспективною щодо виявлення алмазоносних родовищ. Зокрема, у 1949р. в річних відкладах р. Базавлук був відкритий перший алмаз.

У надрах області також наявні значні поклади каменеоблицювальної сировини багаті кольорової гама, які зосереджені в 13 родовищах, із яких граніти Токівського, Кудашівського та Болтишівського родовищ відомі не лише в Україні, а й у світі.

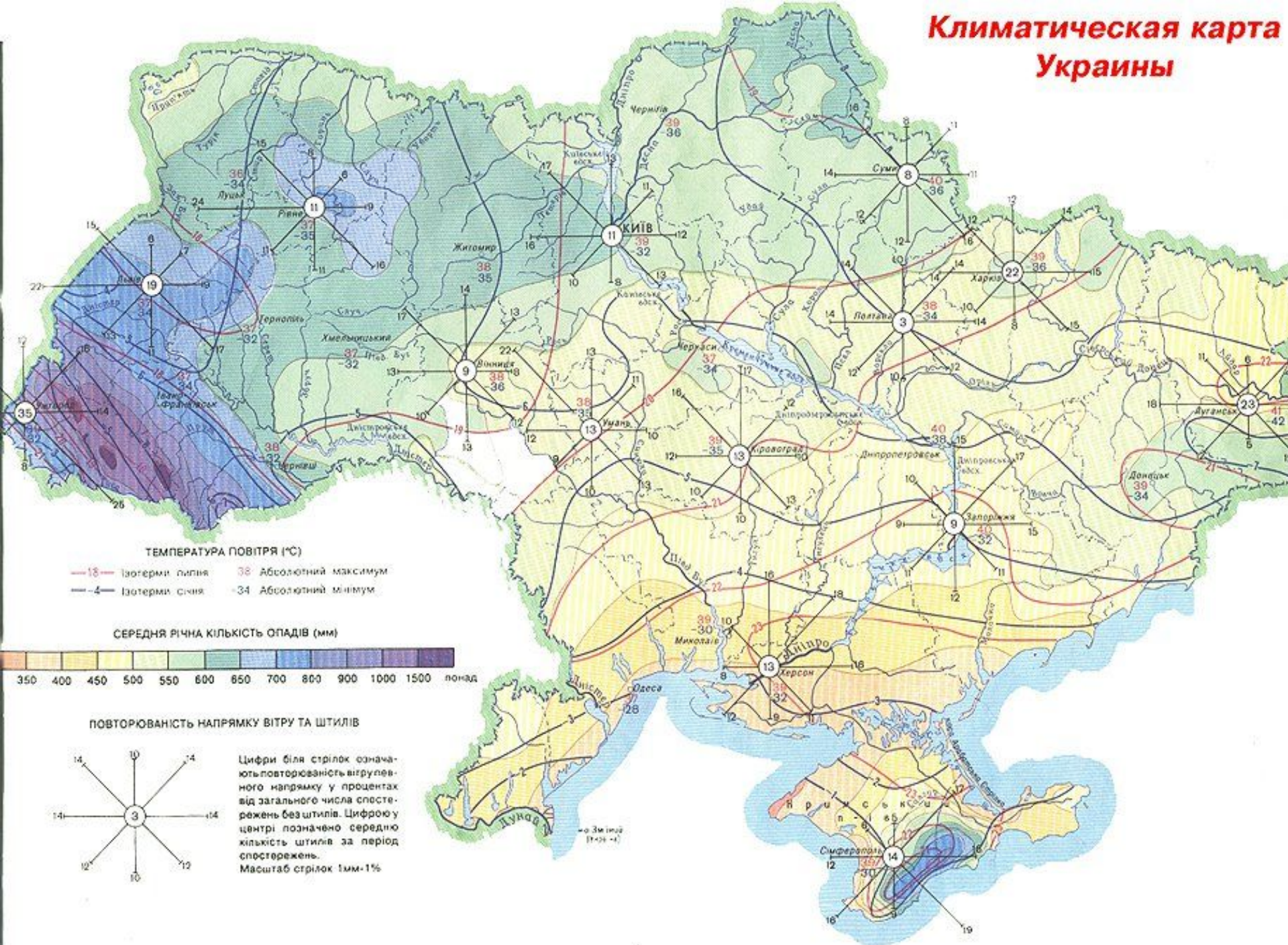

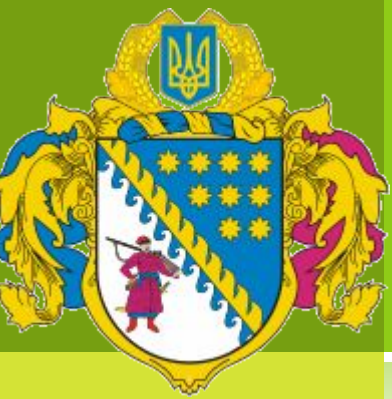
Кліматичні особливості

Дніпропетровщина розташована в зоні помірних широт з активною атмосферною циркуляцією, переважаючими типами якої є переміщення повітряних мас з заходу на схід. Клімат помірно-континентальний, посушливий, причому випаровування значно перевищує річну кількість опадів з коефіцієнтом зволоження 0,6 на півночі та 0,3 на півдні

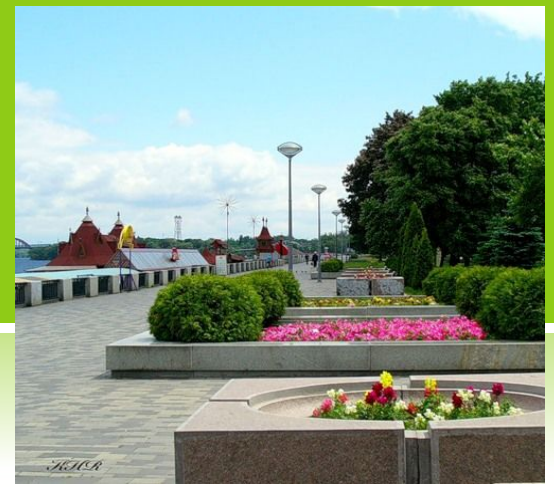
Климатическая карта Украины

Зима в краї відносно м'яка, малосніжна, часто бувають відлиги та ожеледиці. Погода взимку переважно хмарна, вітряна з опадами. Часті безхмарні та морозні періоди. Середня температура січня змінюється від $-4,5^{\circ}$ до $-6,5^{\circ}$. При різких вторгненнях арктичних повітряних мас температура може знижуватися до -30°C і нижче. Протягом зими напрям вітру часто змінюється, однак децю переважає південно-східний напрям.

Весна найраніше розпочинається в південно-західних районах області. Середня температура приблизно становить $+8-10^{\circ}\text{C}$. Весняна погода здебільшого нестійка, до кінця квітня спостерігаються заморозки.

Літо в нашому місті жарке і сухе з частими зливами, сильними південно-східними і східними вітрами, що і провокують посухи. Середня температура становить $+20 - 25^{\circ}\text{C}$.

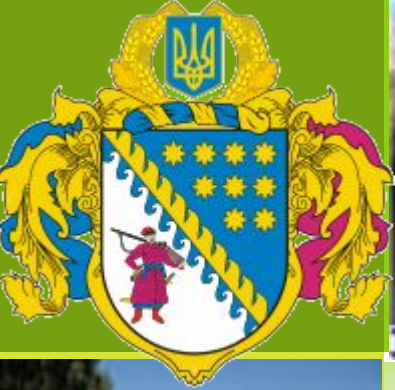
Осінь розпочинається у третій декаді вересня. У цей час встановлюється похмура погода з туманами і мрякою, з'являється перший нестійкий сніговий покрив.

ГІДРОГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ

Відповідно до геоструктурних особливостей і гідрогеологічної специфіки окремих територій у межах **Дніпропетровської області** виділяють три гідрогеологічних району першого порядку:
Дніпровський артезіанський басейн,
Український басейн тріщинно-жильних вод, Причорноморський артезіанський басейн

В межах м. Дніпропетровськ і м. Дніпродзержинськ розташовані водоносні горизонти між пластових вод неогену (піски різнозернисті, рідше вапняки), нерозчленованих еоцен-олігоценових та неогенових відкладів (піски різнозернисті, місцями піщаники та вапняки), умовно захищені та незахищені водоносні зони тріщинуватості докембрійських кристалічних порід та продуктів їх вивітрювання (тріщинуваті граніти, гнейси, сланці, піщаники, дресва).

Основна водна артерія міста **Дніпропетровська** є р. Дніпро. Це основне джерело водних ресурсів і головна водотранспортна магістраль цього міста. Позначка витoku Дніпра 252 м, падіння - 0,11 м/км. Довжина та площа всього басейну 2285 км та 503500 км², а в межах області - 261 км

Основна водна екосистема Дніпропетровської області (р. Дніпро) відчуває значний антропогенний тиск з аграрно-промисловим порушенням природної рівноваги. За даними Госуправління екологічної безпеки основними забруднюючими речовинами є нітрити, азот амонійний, біогенні сполуки, органічні речовини, важкі метали, нафтопродукти і феноли. Слід відмітити досить високий рівень вмісту заліза (1,5-3,5 ГДК) та важких металів - Zn, Mn, Co, Cd (в межах Дніпропетровська 1,5-8 ГДК), кількість нафтопродуктів майже у всіх створах в 1,5-4 рази перевищує культурно-побутові ГДК

В межах м. Дніпропетровська в Дніпро впадає р. Самара. Це лівий і самий значний приток Дніпра в басейні Запорізького водоймища. Загальна довжина Самари 311км, а площа - 22600 км². Причому довжина та площа в межах області дорівнює відповідно 240 та 10390 км².. Середній видаток води поблизу гирла складає 17м³/с . Річкова вода Самари відноситься до сульфатного класу. Високий рівень забруднення річки є слідством скиду в неї мінералізованих шахтних вод, які відводяться від вугілля видобувних підприємств Донецької області та шахт холдингової компанії "Павлоград вугілля". На всіх контрольованих створах ріки вміст зважених речовин, нафтопродуктів, заліза в 2-8 раз перевищує екологічні нормативи

Наведений вище аналіз гідроекологічної ситуації в досліджуваних водних об'єктах вказує на значні зміни в водних екосистемах, які призводять до погіршення процесів самоочищення, що виявляється на якості питної води та призводить к значному погіршенню здоров'я населення, негативно впливає на біотичну складову гідробіонтів в цілому.

Ґрунти

Більш 80 % загальної площі **Дніпропетровської області** займають чорноземи різних типів. При переміщенні з півночі на південь області чорноземи звичайні малогумусні потужні переходять на початку в середньопотужні, а потім в малопотужні, останні - у чорноземи південні. В цьому ж напрямку зменшується кількість опадів. Найбільш поширеною генетичною групою ґрунтів у Дніпропетровській області є чорноземи звичайні, які займають широкі вирівняні вододільні плато та прилегли до них схили у північній, центральній та частково південній частинах області, утворюючи на великих масивах відносно однорідний ґрунтовий покрив.

ТВАРИННИЙ СВІТ

Дніпропетровська область розташована в смузі центрального право- та лівобережного злако-лучного степу. Фауна зазначеної зони в останній час зазнала значних змін. Степові види на великих просторах витиснуті польовими, які пристосувались до агроценозів. По долинах річок, де сформувався лісостеповий комплекс, мешкають лісові види. Внаслідок зарегулювання Дніпра водна фауна більшістю представлена лімнофілами. Найчисельнішою за кількістю видів тварин є група безхребетних, яка включає більш 10 000 видів. За попередніми оцінками загальне число можливих рідкісних та зникаючих безхребетних тварин може досягти 1250 видів

Дніпровсько-Орільський державний заповідник створено з метою збереження унікального ландшафту долини р. Дніпро з залишками Дніпровських плавнів та посилення охорони рідкісних видів флори і фауни. По матеріалам інвентаризації 1991-1992 років фауна ссавців налічує 30 видів. Самими численними видами тварин у заповіднику є представники родини їжачових та родини куnychих. Найменшою є родина оленевих. Родина землерийних представлена бурозубкою звичайною. Серед гризунів широко розповсюджені лісова мишовка, домовая миша, польова миша, лісова миша та пацюк. Також у відносно оптимальному стані знаходяться ондатра, польовка-економка, польовка звичайна. Родина собачих на території ДОЗ представлена єнотоподібним собакою та звичайною лисицею. Відзначають також кабана чи дику свиню (родина свині). За останні 10-15 років зникли з фауни Дніпровських плавень такі види як хохуля, лісова куниця, земляний заєць. Вовк у заповіднику не зустрічається. Потребує підтвердження проживання малої кутори, ряду видів рукокрилих, європейської та американської норки

РОСЛИННІСТЬ

Дніпропетровська область розташована у підзоні різнотравно-типчаково-ковилового степу. Для цієї підзони серед різнотрав'я найбільш характерними представниками є горицвіт весняний, піон тонколистий, гвоздика голівчаста, суниця зелена, земляний горіх, шалфей пониклий, подорожник, васильки, крупка весняна, вероніка весняна, перляк та ін. Серед злакових найбільш розповсюджені ковил волохатий, ковил пістряволистий, типчак (вівсяниця), тонконіг вузькоповзучий, променистий стоколос, пирій... Бобові представлені конюшиною альпійською та гірською, вікою вузьколистою, люцерною серпоподібною та хмелеподібною. Для степових фітоценозів з чагарників розповсюджені терен, вишня степова, мигдаль степовий, зіновать, дреза чагарникова та деякі ін. В цілому, чагарники та чагарникові ростуть на вододілах, схилах балок, ярів та річкових долин.

Ліси на території області розташовані вздовж річок, на схилах річкових долин, балок та ярів, на піщаних ґрунтах. Представлені ліси двох типів: заплавні, які зростають у заплавах Дніпра, Орілі, Самари, Вовчої, та ліси байрачного типу, що ростуть на схилах балок та ярів. До лісових насаджень також можна віднести і лісові полезахисні смуги та насадження вздовж залізниць. Вони складаються з дуба, береста, ясена, клена, акації білої, гледичії, липи та ін.

Взагалі, природний рослинний покров на території Дніпропетровської області зберігся лише у вигляді вузьких стрічок по схилах балок та в долинах річок. У наш час степ розораний і перетворен в суцільні моноценотичні агроландшафти. Більш як 87% степових ландшафтів перетворені в агроландшафти, а до 8% - в штучні лісові системи - масивні лісонасадження та лісосмуги. Решту території займають яри та балки.

Дякуємо за увагу!